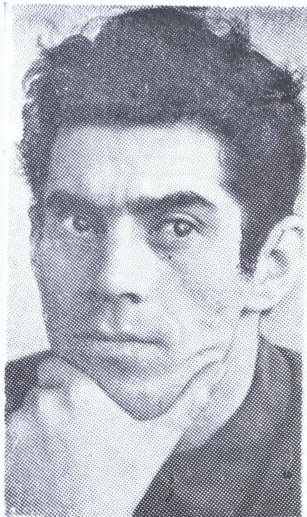

АМАЛДАН
КУКУЛЛУ

ОДОМИ
ВЕ
ДЕРЬЁГЪ

Амалдан Кукуллу — (Амал Кукулнев) — хъэсуъл омери эз деде э 1936 муьн сал э шегьер Хасавюрт. У гъисди студент факультет журналисти. И суьфден стихигьой энун дефус зере оморенуьтгьо э зугьун тати.

Омборе стихигьой энун дефус зере оморет э альманах тати «Ватан Советиму» ве гьемчун э зугьун урус э издательствогьо «Советский писатель» ве «Малыш» э шегьер Масков.

Шогьир э стихигьой хуьшде хъэрекет сохдени эри бурмунде эз дуьли хосден Ватане, хэлгь совети хуьшдере. Кими стихигьой Амалдан бурмунденуьт гьеле жогьили авторе, ритм ве рифм эн угьо гьеле бегьем сес нисе доренуьт. Оммо автор э рэхь гешден дери. У эдей гешде жигей хуьшдере э пээзией тати. Рэхь энун дузе рэхьн.

АМАЛДАН
КУКУЛЛУ

ОДОМИ
ВЕ
ДЕРЬЁГЪ

С. (ТАТ)
К 89

Дагестанское книжное издательство
Махачкала 1966

ВИХДЕИ РЭХЬ

Эжеки сэхд бине зерет догъгьо,
Поисди дохьор е сер те асму.
Гьич екиш эз шенде гунилегьо,
Нерасири те беш-беши энү.

Оммо гьушгьо э у буьлуьнди,
Зигьисденуьт эри ишу азад ве шори.
Эри эн угьо гьисдуьт хуб веи
Богъгьо чеменгьой эн буле хори.

Хьэз оmore мере парусде рафде
Э буьлуьнди э ён гьушгьо.
Воисдени хуб жуьргIэт вегуьрде
Эз игиде, азаде парандегьо.

Хьэз оmore мере эз унжо винуьм
Дигье, эжеки бирем эз деде
Хьэз оmore мере эз унжо хунум
Сес эн мэгIнире зевер вешенде.

Гье белки хэлгъгьо эз у гьуьндуьри
Мере винире песде пуьрсируьт:
— Кини поисдигьо э у буьлуьнди?
— Шогьир татини, — хэлгъгьо мугуют.

...Нэглэ, э гъугъ догъ парусде нисди
зэхьмет:

Эз хори те менг ракетгьо рафде.
Воисдени мере тегьер расде мерд
Варам э унжо жофо кешире.

Бисдогеш парталме воре-воре,
Жендек меш бисдоге хэсде-менде,
Э у жофокеши дери шори
Ве мозол эн и зиндегуни.

ΟΔΟΜΗ

ОДОМИ

Нипоют мэгІни не хунде буьлдуйрго,
Гуьлгьо — гьер вэхд хушбуй недоре.
Нипоют симов незере жэгІгьо,
Пеленг нипою луле не бофде.

Одомиш нидануь э гІуьлом зигьисде,
МэгІни не хунде, не сохде мэхсере,
Ве дусди, шолумире э дуьл не гуьрде,
Гуььнерлуь ве игид не бире.

Одоми нидануь э гІуьлом зигьисде
Книг не хунде, гъувотлуь не бире.
Ватан эн хуьшдере сэхд не хосде,
Комики мозоллуь сохди одомире.

Нидануь э гІуьлом зигьисде одоми
Жофокеш,

Рэхьмедуьл,

жуьргІэт не бире...

Гьисдиге диеш ежирейге одоми,
Сер хуьшдере сохугу хуьрд э дере.

...Эй хунде мэгІнире хуте ме бирем
Эз савзе зими эн гендуьмн.

Эй сохде мэхсерере хуте ме бирем
Эз биренгъиней — эн асму гьоми.

Эз офтои ве хори бирем ме хуте,
Чуьтам воисдеге дусди гердунде.
Шолумире дорет эме бебегьо —
Сохде революция э Ватан эн хуьшде.

Гьуьнерлуь ме бирем, виниренге чуьтам
Догъгьо поисдиге тип-тик э гьово.
Учитель сохди хуте эз гІэили
Книг эй хунде, эй бире уйлёво.

Эз дерьёгь жуьргІэте ме вегуьрдем —
У дерьёгь сокит е вэхдиш нис бире...
Оммо гьисдигеш диеш могъбули э гІуьлом,
Булутгьой поизи хуте сохутгу мере.

...Нипоют мэгІни не хунде буьлдуьргьо,
Гуьлгьо — гьер вэхд хушбуй недоре.
Нипоют симов не зере жэгІгьо,
Пеленг нипою луле не бофде.

ГІЭЛЕМ ГІЭТОШИ

Зими́гьо дере́гьо э думон дери,
Арт дерьё́гьиш эз торики нисди ве́ди.
Э пушони́гьой догъ́гьо энгу́ьлгьо ве́ри —
Э ши́рине хов дери гьелемиш хори.

Дерьё́гь фу́ьрсо э гьово у вэ́хди
Гіэ́лем гіэ́тошире — ду́ьл эн асмуре.
Офдо́руьт рига́згьо, чу́ьн муй́гьой су́ьрхи —
Эз хов вэ́хизу́ндуйт келе хори́ре.

Ини у рига́згьо э шори-шори
Гіовѓьой ну́ькерере тимор сохдени.
Лов бире ра́фдени думон эз хори —
Эз рига́згьой офто у терсирени.

Ини у рига́згьо, чу́ьн воруш гье́минон,
Эз велѓьой эн догъ́о евошлей зерени.
Э гьиро́гь эн е дигъ палуддор по́исди —
Жендек эн угъо хуб герм бирени.

Рига́згьой эн офто э гъу́гь догъ вара́фди;
Сипре верф э унжо, гуй́ге шэ́гІм дегеси.
Тарки—Тау э ху́ьшде о́море вэ́хуьшди —
Э метле́б эн ху́ьшде эхи́риш у раси.

Ригагъой эн гІэлем э классгъо диромо,
Э ён партагъо нуьшд нубогъо эй хунде.
Буьлдуьргъо бире герм пар зеруьт эгъово
Сер гуьрдenuьт угъо мэгІни эй хунде.

ГІэлем гІэтоши — нишоней эн гъово —
Е улкереш нигъилуь товуши не доре!
Миёру у шори, у мирав пушово! —
Рэхъ эн уре екиш нидануь гуьрде.

МУЪХЪКЕМИ

Э асму булутгьо лов-тов биренуът,
 Ве сипре хуърдеки муышде-муышд шенденуът;
 Дурази эн рэхъэ, гуйге бугъ дегуърде —
 Эз омбори эн у нисди верф ве́ди.

Асму гуйге, бири лап рэхьмлуй —
Дегуьрди э хори лихьиф хэрелуй.
Гьем хори сип-сипи —

чумгьой хэлгъ дор доре —
Гъэл гуърдеи зуьгIбе и хори-гьоворе.

Э гъырогъ эн е дигъ палуддор поисди, —
У дор э унжо кумексуыз нисди.
Шелей верф дегешди э душгъой эн у дор,
Кулокъош сэхд зере биренуът дуълшор.

Гъуьнерлуь ве тиклуь у ченд девр зигъисде —
Гъичиш не бири у згъуьмуьр ю хэсде.
...Э ёнгъой палуддор — поисдет тозегъо;
У куькгъой эн юни — е хосиетуьт угъо.

...Хаспуши гердунде вежегъуь у зуьгІбе —
 Ни муьруь эз бее кифлет эн доргъо:
 Э угъо деруьт гъувотгъой эн хори —
 Хэлгъ имуре хуно муьхъкемуьт угъо.

МЕ СЭХЬИБ ХОРИНУЪМ

Гъужогъ зере хок хорире ворвори,
Тегьер гIосигер, э гьерло вор доре,
Гуйге э гьово

у гьони сервори.

Бурмундени гъувот эн хуьшдере.
Эз сер шаргьо кефгьоре векенде,
У э дерьёгъ дешендени сэхд шивиш;
Омори э Каспий

зуьгIбе, вокурде

Э тен ю булутгьо, тегьер епинжиш.
Чуькле дор хорире сэхд гуьрдени,
Чуьтам гIэил сэхд гуьрдеге дедере..
Оммо кулокгьо фит зере гешдени
Э лерз венгесде хори-гьоворе.

Деш сэхдте зе зузе,

омбор хосденуьм.

Тек ме мирам пушQво гуьрде синере.
Ме дор нисдуьм,

Ме сэхьиб хоринуьм —

Э гьэршуй эн зуьгIбеш гьер вэхд мирам
Ме.

ГЬЕР ВЭХД МИБОШУМ БОВОРИНЛУЪ МЕ

Мигьму оморейт э лойму кулокгьо,
Лов сохде сипре гьовгьой гьовогьдоре.
Шев те себэхь ниёв мере ховгьо —
Хунденыут кулокгьо мэгІни догьгьоре;
Чуьнки догьлуьгьойму пушотегьо
Зигьисденбуьруьт зобу э фэгьири.
Унегуьре бердембируьт женг угьо
Садсалгьо эри расди нен хори.
У вэхди гІэдот бу э догьлуьгьо:
Хэнжелгьо — номусдор-тов-тов мидорут.
Куьшде оморенбируьт одомигьо —
Савзегьо гьирмизи бирембируьт.
Хонгьо гуж мисохдуьт э догьлуьгьо,
Хэлгьиш мивэхуьшд э гьэршуй хунхургьо.
Мибесдуьт дусдире гьемме милетгьо
Э и хоригьой эн бебегьо.
...Ме кеширенуьм софе нефес
Э темизе эвр шоре девр иму.
Дие гьуш недери бесде э гьэфес,
МэгІни азадире хундени кулок.
Омогеш э сер ме гьер жире коргьош.
Бисдорутгеш сипи муйгьой серме
Э и гІэзизе хори бебегьо
Гьер вэхд мибошум боворинлуъ ме.

Гьер вэхд мибошум боворинлуй ме.
Тегьер расде кук эри деде.
Гьер вэхд мибошум боворинлуй ме,
Тегьер хьэлоле шуьвер эй зен хуьшде.

САЙЛ ГИРОШД

Сайл giroшд...
Эз кемер дохьоргьо,
Шишере хуно тов доре,
Гье рихденуът,
гье рихденуът чойгьо,
Эри хуышде хунде мэгIнире.
Сайл giroшд...
Эз лугьегьой эн доргьо,
Гуйге денг сэгIэт куфде,
Офдоренуът,
офдоренуът дугълегьо,
Тешнеи хорире хуърд сохде.
Сайл giroшд...
Веди бисдо асму,
У суърхине ригазгьо,
Оморенуът,
оморенуът бире мигьму —
Хорире зигьунденуът угьо.
Сайл giroшд...
Энжэгъ у эй хори,
Тегьер сое зе giroшд.
Сохденуът,
сохденуът савзегьо шори —
Эз сайл бэгъдо чуышмеш вокурд.

ХУБЕ ЕРОВУРДИ

Э ён эн рэхь э сер гьовре,
Е сенгъ вери муьхъкеме сенгъ,
Эн игидгъои и гьовре,
Эри Ватан бердетгъо женг.

Гирошденки эз ён гьовре
Э серлею гуьлгъо вени.
Веноренки у гуьлгъоре
Килэхъэ веги сере гъуз ги.

Э и хори э вэхд довгъо,
Э дуьшмеревоз женг берде,
Жун хуьшдере гьурбу сохдет
Эй мозолме нен туь угъо.

Шолумире сэхд дошдимге,
Ватане гьурлугъ сохдимге.
У мубу, дануьсденуьм, мубу
Лап хубе ёровурди эй энугъо.

БУЛУТ

Омо, — ве сер гуьрд эй хьэрой дешенде
Э сер эн дигььо,

догъьо-дерегьо.

Омо, — туьнд бире эй воруш рихунде
Э сер зимигьо,

Богъьо-богъчегьо.

Омо, — ве сер гуьрд эй довго гердунде,
Ве хэнжеле хуно биренгъине зере.

Омо, — ве сер гуьрд туьр-туьр эри сохде
Эз боругьой Дербенд шэхшэхэгьоре.

Омо, — доргьо-савзегьо имид бире
Вокурдуьт лэгIэ эй воруше хурде.
Омо, — хоришуре хуно гъэд бире —
Гъэлегьой эн дигье гоф до эй шушде.

Омо, — ве тор сохд сифот эн хорире
Сиегье чутгъуре э сер дегуьрде.
Омо, — ве терсунд парандегьоре —
Э лулегьой хуьшде угьо парусдуьт.

Омо, — имид до эй воруш рихунде,
Омо., — эз хьэрою хори лерзире...
Э гIэрей эн хэлгъ метеле зигьисде:
«Эз дуьгIэ хьэрой сер эн хэлгъ дорд доре».

Меки э хэлгэво руй-беруй бире
Сур дуьлмере очугъ эдее сохденуьм:
«Ворушсуьз булутгьо нис воисде мере,
Когълие десгьоре офри сохденуьм».

ДОРГЬО

ГЭил гьисди э дор сенгъэ мизерим,
Эз зир доргьо иму емиш мечирим.
Мисохдим хуьрд луьгелегьой доргьоре —
Метовусдуьт доргьо гьеме коргьоре.

Келе бире корде э дес вегуьрде,
Э сер доргьо иму хэтгьо векендим.
Э у доргьо миварафдуьт ярагьо —
Метовусдуьт доргьо у зэхьметгьоре.

Не бисдорут хуьрд ве хэсде у доргьо,
Вероморут э у доргьо емишгьо.
Воисдени гьечу гужлуь эй бире,
Гье кор сохде, могьлугъэ эй хэйр доре.

МОЗОЛ

Э метелегьо гуфдиренуът:
«Эз рэхь нэгІл офдиге
Веги уре — мозоли».
Екигьойге гуфдиренуът:
«Кире суьрх. гьисдиге,
У одомире — мозоли».

Оммо эри ме оморени,
Чуьнки мозол коригеи.
Мозол гьисди хубе зими,
Тике догьгьо ве дерегьо...
Рачигьой эн и келе улке,
Ве муьгьбете хушбуй гьово.

Расде ёшов гьисди мозол,
Хосдегоргьош мозоллуьнуът:
Мозол деде — гьисди бала;
Эщгь кор сохдеи гьисди мозол,
Инсонгьо мозоле хосденуът —
Бэхд инсонгьо — раче рузгьоют.

МЕНГ ВЕ ГЪУЪЗУЪРГУЪЛ

Э раче богъ пире мерд Дануъш
Гуъл веромо, сипите эз руш.
Мерд сипре гуъле пэхъни мисохд,
Э чум кес вохурдере нихосд.

Э зир ригазгьой келе офто
Сипре гуъл богъи хушбуй мидо.
Кими вэхд у гуъл«ох» мокоши,
Диеш зиедте гъэгър микеши.

Е шев гъеминон менг эз асму
Э ён гуъл омо, бисдо мигъму.
У шев гъеминон гуъл зере денг, —
Дуъл юре вокурд эй тозе менг.

Менг эз шори дуъл тейте себэхъ
Моч сохде гуъле варафд э темэхъ.
Ловгьой гуъл варафде э хэнде,
Эй бэхд хуъше жиге нис офде.

Муьгьрегьой гъиров, теьгьер генле,
Э герден эн гуъл менг дешенде.
Себэхъмунде менг гуъле гидI до,
Муьгьрегьой гъировире вегуьрд офто.

ДЕДЕЙ

Э глүзет дедейме.

Э мэгІнигьо эз товуней дедейгьо
Гьер вэхд нуувуьсденуьт пирире,
Нуувуьсденуьт гьер вэхд «сипре муйгьо»,
Нуувуьсденуьт гене вомундеире.

Гьич недирем туьре гьечу ме дедей,
Гьеммише эри ме туь бирей хьовир.
Ве чендгъэдеш бисдоге салгьой туь дедей,
Веди мибоши туь гьеммише гьовур.

Дилеггьой туь эри ме гьисд зеверлуь,
Хосденуьмгьо бенд обуре дедей.
Гьер гоф туь эри ме бирени дерму,
Биренге дердлуь жовоне дуьл ме.

Палаше чумгьой туь—гьеминон чуьшме,
Герми доренуьт зимисдуш угьо.
Сур дуьл мере бовор сохденуьм ме
Э у хунширине гІэзизе чумгьо.

Шорлуье хэндей туь—ширине шелбет—
Тэхьлире э гІэсел чарундени у.
Гьич нибоши пир туь назлуье деде —
Келегеди сохденуьм келе эз туь.

НИШОНГЬО

ГІэсб эз десгьойме логъуме кешире,
Жесде-жесде э гъугъ догъ варафдени.
Эз зир пойгьою гІэтош ведирморе —
НэгІлгьой эн гІэсб, гуйге, сенгъ журкумини.

Варафде расиренге э у гъуьндуьри,
Э хуш балайме гъуьнерлуь поисдем,
Ве ковре асмуре — сифот гьоворе —
Евошлей — евошлей тимор сохденуьм.

Гъуьнерлуь поисдем ме — сэхьиб эн хори.
Э тенме вокурдем партал булутя.
Э чор куьнж дениширем — дуьл ме эшгъ пури —
Эй гуфдире эшгъ мере сохденуьм тэгІди.

Э гъуьндуьри эн догъгьо — (бовор сохит э ме),
Зурбое нишонгьо одоми винире:
Э эрхгьо шаргьо гуйге гьисд хьуьршлеме,
Зарифет сохденуьт дуь-екире зере.

Савзегьо э зими — савзе нисд — дермуни.
Лезетгьой хуьроми эз хори вегуьрде
Савзегьо рихьони э гьово дорени —
Одомире лезет сад сале зигьунде.

Ригагъой эн офто бофде оморет.
Ригагъо нисд угъо — куърпи гъовои:
Тейте астарাগъо эй ме рэхъ векурде
Игидлуь эз куърпи мидануьм гирошде.

СЭГЪЭТЕ ДУЫЛ

Эз асму туф-туфон сес хуьшдере фуьрсо,
Сесгьой эн зуьгIбеш эз хори нисд бисдо.
Дервозей асмуре гьеебо вокурдуьт,
Биренгъине жесде гьомире овурдуьт.

Вокурде э тен ю булши эн велгире,
Э гIуьмуьрме гьоми giroшди ченд гиле.
Булутгьош э асму эеки женг гуьрдет,
Ригазгьой эн офто мере сэхд зигьундет.

Нуькерере дерьёгь чуьтаме суперде,
Ригазгьой чуьшмере гьечу дуьл гьенжире.
Ченд салгьо зигьисдем э гьужогь эн гIуьлом,
Дуьл ме пур нис бире эз чуьшме ве хуьром.

Сад салиш мизигьуьм, гье белкем зиёдтеш,
Пур сохде нидануьм и чуькле дуьл мереш.
Рачигьой хорире чумгьой ме винире —
Дуьл мере воисде гъэл гуьруь хорире.

Э душгьой эн догъгьо хьэл биренуьт верфгьо,
Раче сес доренуьт шэх-шэхэ ве эрхгьо.
Хоригьо ве богъгьо рач тозе биренуьт,
Ригазгьоре гуьлгьо э мигьму берденуьт.

Дезгогъгъо диренуѣт чумгъо э хори,
Гъеммере нуьвуьсде нидануѣ гъич шогъир.
Оммо дуьл мере ме, чуьн гуьлгъой эн доргъо,
Вокурде рач норем э пушой ригазгъо.

О, бебейме, Чуьшме, — шэгІмелей эн гъово,
Дегесун э дуьл ме эз гІэтош туь гІэтош,
Бигъил биёвгу хэлгъ э ён дуьл гІэтоши,
Герм биренге угъо гуютгу: «Согъбоши!»

МЕ
ВЕ
ДЕРЬЁГЪ

МЕ ВЕ ДЕРЬЁГЪ

Шинов, дерьёгъ,
Туь не ме э еки зереним ухшеш:
ГІэребир и шаргьой туь сабуърлуь биренуьт,
Э сипре муйлуье сер туь келе бологъ офдогеш,
Эз ковре чумгьойтуь
Е дугъ гІэрсиш нирихуни туь.

Э гъужогъ хори
Туь э сэхде хов варафденге,
Э гъоб дуьл туь бесдени туь стихигьоре.
У стихигьо эз дуьли нуьвуьсде омеренге,
Эри чуйшме ве инсонгьо
Хундени туь угьоре.

Шинов, дерьёгъ,
Туь не ме э еки зереним ухшеш.
Воисдембу зигьим иму тейте гІуьлом
гьисдигьо.

Шинов, дерьёгъ, эз гІэили е хосиети
гьердуймуреш:
Эз темизе дуьл хуьшде
хунденим иму мэгІнигьо.

ЭЗ ГЪЭРИШ, КЕЛЕ ЗУЫГІБЕ

Н. М.

Э гъэриш дерьёгъ шивиш дери,
Шаргьо рафденуът песоеки.
Э ён дерьёгъ лодке гъисди,
Э серлею екиш нисди.

Эз хори берде у лодкере
Э гъэриш эн гІов деберденуъм,
Ве нушунде севгил мере
Эз сер эн гІов ме берденуъм.

Э дерьёгъ деригьо келе зуыгІбе
Синемиш сохде муьхъкем мере.
Э лодкей ме шаргьо шенде —
Воисде генеш чаруну уре.

Гуьрггьоре хуно зузе зере
Зеренуът шаргьо э сер ме хъэрой.
Э пушой лодкей ме ведироморе,
Шенде шаргьоре рафденуът лой.

Четини эри ме игид эй бире,
Эри, согъ мундеш имид ме нисди;
Доренуът шаргьо шовгІо екире
Э гъэриш эн гІов дешенденуът мере.

Ниданит мере батмиш сохде, —
Ме эз шаргьо гуфдиренуым, —
Шаргьой дуыл ме гьисд гъувотлутье,
Ме эз бологь генеш дурум.

У вэхди шаргьо гьеммееки
Еново сохдуът лодкей мере.
Екем мундебу эз расдекиш —
Гювгьой дерьёгь фуберуът мере.

— Сер ме э пойтуь, вогошдим кук, —
Севгил эз ме сэхд хосдени, —
Сер ме э пой туь пуч мебош негьогь,
Шаргьо гIэзобуът — хуби нивини.

Э сифет севгил дениширенуым,
Ранг руй эн у зип-зерд бири,
— Метерс, севгил, — ме
гуфдиренуым, —
Вогошде нирайм, гоф эн нарнеи.

ЧИГЪРЕТ НЕДИНЖЕ ЖОВОНЕ САЛМЕ

Ме хосденуым нуыгърее себэхъэ,
Комики биренуыт э догъгъойму.
Ве сэхдте хосденуым ме дерьёгье —
Шаргъой эн у — шаргъой дуыл иму.

Ини у шаргъо черхчире хуно,
Эдей тиж сохде келе сенгъгъоре.
Сеслуе туфон асмуре хуно,
Угъо бурмунденуыт сес хуышдере.

Э песой еки э видовусде
Те гъирогъ дерьёгъ рафденуыт угъо.
Угъоре эз зуревоз воисде
Лов эй бире э сер хоригъо.

Угъо эз дерьёгъ и гъозор салгъо
Жейле бире гъич нис дануысденуыт.
Шивиш дешенде э дерьёгъ угъо,
Э сес туфонгъоревоз бэхъс гуырденуыт.

Эз гъэриш зуыгъе сес шаргъоре
Очугъ шиниренге гъегенеш ме,
Э пушой чумгъо чигърет оmore—
Чигърет нединже жовоне салме.

ДЕРЬЁГЪ МУЗИК ЗЕНДЕ

Сабуърлуь эдее руз серд бире,
Ве э ён дерьёгъ евошле нуьшде.
Минореш очугъ ригазгьоюре
Генеш дегесунд — товуши доре.

У ригазгьо гуйге, энгуьшдгьой дес,
Эз шаргьой дерьёгъ угьо расирет.
Клавишгьоре хуно э е нефес
У вэхди шаргьо сесгьо зендет —
Нисе воисде дерьёгъе э хов варафде,
Пианине хуно у музик зенде.

Меш куьнд оморе э ён эн дерьёгъ,
Поисде эдей рач гуш дошденуьм
Э и назлуье музик эн дерьёгъ,
Ве э вежесденигьо тозе менг.

...Эдее ёвош шев хиник бире:
Жуьро бире ме нис дануьсденуьм
Эз и келе ве гьэнглуье дерьёгъ.
Пианине хуно у музик зенде,
Ве фикиргьоймере сокит сохде.

ЕРОВУРДИ

Собсогъэ шев тейте себэхь
Сес эн шаргьо нис поисденбу.
Угьо эриме бире хьэрмэхь
Не поисде э дер зеренбу,
Ве эз пенжере гъум шенденбу —
Хов мере эз меш пиш сохденбу.

Э тенме плаще вокурде ме
Эз хуне э куче вадарафдуьм.
Э дуь чумево виниренуьм,
Чуьтаме шаргьо келе зулум
Берде эдее бире залум.

Битоблуь эз дуьл биренуьм ме
Э торе дерьёгь дениширенге.
Э у торикиш диренуьм ме,
Чуьтам шаргьо э песоеки
Бадбадгьоре хуно э рафдеки
Э кеф чарусденуьт, бире теки.

Оммо бирден шиниренуьм ме
Эз гъэриш эни жуьргIэте шаргьо,
ГIэён не бугьо гьичиш э ме
Назлуье зеңг,—зенг—эн шаргьо—

Сине э сине зеренге шаргьо,
Омборе зенг зенденуът угьо.

Оммо и зенг — назлуье зенг,
Е дэгъдэгъэ эгьово гуьрд хуьшдере.
Песдеки у, чуьн келе сенгъ,
Э кун дерьёгъ батмиш бире,
Э сифот шенде шэхдегьоре,
Э ёрме овурде гIуьзет мере.

Эз у ёровурди те имбуруз,
У зенг эз ёрме нис рафдеки.
Руе дерьёгъ поисде сергъуз,
Ме биренуьмки дуьлетэгIди,
Ве хьозур биренуьм эз расдекиш
Симов эй зере э ён ники.

Воисде мере эз зуревоз
Дусд эй бире э никиревоз.

ВЕТЭГЪЭЧИГЬО

Э сер фирегье битобе дерьёгь
Шаргьо эдее зузе зере.
Ветэгъэчигьо э ён дерьёгь,
Поисде эдей дениширенуът,
Ве э гъоб дуъл ишу «ох» кешире
Гъэгрлуь — гъэзоблуь угьо биренуът:
Ветэгъэчигьоре нис воисде
Дес э куьф гуьрде — корсуьз поисде.
Угьоре воисде сохут кура
Муйлуье фирегье гъошгъошуре,
Ве э десгъошу гъувот веноре
ЖэгI эй гуьрде гье генеш буравт.
Оммо у шаргьо, игидишуре
Бурмунде э угьо — воисд нерав.
Гье шенде хуьшдере э сер сенгъгьо
Ветэгъэчигьоре терсунде угьо.
НэгI, ветэгъэчигьо терсенгогь нисдуът;
Э дерьёгьевоз дусд бири угьо.
Э сейнергъошу угьо нуьшденуът,
Ве келе-келе мэгIни хунде
Рафденуът гье генеш эз сер шаргьо...
Шори ве имиде э дуъл гуьрде
Угьо дануьсденуът эз зуревоз
Э бэхьс вадарафде э шаргьоревоз.

ФИКИРГЬОЙ ВЕТЭГЪЭЧИГЬО

Кейки кулок гъэзоблуь биренге,
Кейки шаргьо эз борт зеренге,
Фикиргьойму кура бире э еки
Нуьшденуьт игидлуь э сер кулокгьо,
Ве дип-дуз рафденуьт э ён зенгьо.

Иму дануьсденим чуьтам зенгьо
Шев нехисире — гІэрс э чумгьо, —
Эз гІовгьой дерьёгьиш шуртеи гІэрсгьо.
Зенгьо терсиренуьт э хов варафде,
Ве хэбер биренге мердсуьз эй мунде.

Ишму зенгьойму нисе дануьсде;
Ишмуре э дуьл иму гуьрденге
Гъувотгьойму генеш биренуьт гъувотте.
Терс нисдуьт эриму кулок ве шаргьо —
Игидлуь рафденим иму пушово.

Ховгьошму ширин, хисит зенгьо,
Трюм иму биренге пур эз жэгІгьо,
Иму мивогошдим, хунде мэгІнигьо.
Сэхд гъэл мигирит ишму имуре
Рухунде эз чумгьо

гІэрсгьой шорире...

Кейки кулок гъэзоблукъ биренге,
Кейки шаргъо эз борт сэхд зеренге,
Фикиргъойму кура бире эеи
Нуышденуыт игидлукъ э сер кулокгъо,
Ве дип-дуз рафденуыт э ён зенгъо.

ЖУЪРГІЭТИ

Гурунде думонгьо тип-тор•сохдет
Сер эн битобе келе дерьёгье.
Сейнергьош э дерьёгь зузе зерет
Угьо нис офденуът рэхь эжиге.

Шаргьош гуйге гъувот ишуре
Бурмунде эдей келегеди сохде,
Ве э сейнергьо шенде хуышдере —
Сейнергьоре сэхд гье жумундет.

Ветэгъэчигьореш э сер сейнергьо
Гье э ило-уло эдей шенде.
Эз и келе ве уыктеме шаргьо
Угьоре гъэзоблуъ гъэгьр вэхуышде.

Песдешки угьо гыч гуш негуърде
Гурунде думоне ве шаргьоре,
Эй коргьошу жуъргІэт поисде
Э гІов дешендет келе тургьоре.

ШЕВ БИРЕНГЕ

Шев биренге э ён дерьёгь
Ме оморум — бире гъуногь.
Дениширенге э дури
Ме виниренуым, чуьтам менг
Ригазгьоре э сер глов
Шенде эдей евош рафде
Э сер келе ковре дерьёгь.

И нишоне ме диренге
Э фегъмме омо, чуьнки менг,
Менг нисди — пароходи,
Эз сер глов гешденигьо.
Ригазгьой эн менг, гуйге,
Ригазгьо нисди — тургьои —
Суьрхине тур э гъэриш глов.

Ме виниренуым, чуьтам менг
Тейте себэхь гуж кешире.
Уре воисде эй гирде
Чуь, дериге э гъэриш глов —
Жэггьо тегьер астарэгьо
Угьо фураморе э зир
Эз руй эн глов симов зере.

НэгIэ, нэгIэ, нис дануьсде
Е астарареш гирде менг.
Мере э менг езугъ омо —
Ме куьнд рафдуьм э кин эн гIов.
Десъоре э гIов дешенденге,
Э дес ме омо диromo,
Гуйге гьозор астарегьо.

ФИКИРГЬО Э ЁН ДЕРЬЁГЬ

Дерьёгье хуно битоблуь бире
Э ён дерьёгь оморенуьм ме:
Мере воисде э дерьёгь доре
Э дуьлме деригьо фикиргьой мере,
Ве эз ю вегуьрде фикиргьой юре.

Нединже дерьёгь ухшеш зерени
Э ёшов эн и келе хориму,
Дерьёгье хуно — боворини, —
Нис дире динжи и зиндегуни —
Ёшов ве дерьёгь дусдгьой екини.

Ме эгъуьлменде одоми хори,
Мере воисде боворин сохде
Фикиргьой мере э шори-шори:
Чуьнки дерьёгь келе гюв нисди —
Гювгьой эн у — синемиишени.

Ёшов гуимге, раче богъ нисди.
Ёшов, гуфдиренигьо, сэгъэте дуьли.
Эри ёшов хории и гофгьо расди —
Чендгъэде бисдогеш генеш кеми —
Ёшов гьеммише бедшуьгъэми.

Имбуруз э Марс варафдим,
Фердо, гуим, э Венера ве Менг...
Эри ёшов хори гъемише кеми —
Дибсуъзе чини ёшов эн хори,
Пур сохде уре иму ниданим.

Иму одоми, иму дануъсденим:
Ки думит сохде кор сохдениге
У одоми мичаруь — расдире гуим --
Э шегьер ве машин, э ракет ве гьер
чи —
Эгъуъле э чигъо иму чарунденим.

ГОФМЕ Э ДЕРЬЁГЬЕВОЗ

Энгуыллуь бирет гъошгъой эн дерьёгъ:
Сипре серюре у лап гъуз гуърди.
Э ковре чумгъою пур гъэгър дери —
У чумгъо э ме тиж дениширет.

«Чуь бологъ офдори э сер туь, дусд?» —
Куьнд бире эз дерьёгъ пуьрсиренуьм.
Дуьл эн и дерьёгъ гурунд бисдо,
Пелтеке хуно у эз ме гуфди:

«Нисе хосде туь дануьсденуьм,
Гъе имогъой мере, нединже кук.
Фурмуш сохди туь, гІэйбсуьзе сифот,
Э гъужогъ гуърде наз сохдем туьре.

Расди бирембу эзуни вэхдгъош
ГІэзоблуь шаргъоре э сер туь ме
Гуьггъорё хуно фуьрсорембуьруьм —
Воисдембу синемиш сохум туьре».

«Гуш вени дерьёгъ, негъогъ эз ме туь,
Гъегенеш эдере гъэгърлуь бире.
Ме у вэхдине гІэйл нисдуьм, —
Ме гъони келе эгъуьлменд бирем».

«Коми ворущгъо туьре рач глов дори,
Ве коми богъбон гъэлхэнд дошди?..»
«Гъей-вой, дерьёгъ, руьхшенди месох,
У ворущ не богъбон генеш туьни.

Эз ёрме нерафди, дусд ме, дерьёгъ,
Э сер жигъжигъэ чуьтам дегешдемге
Э зир эн офдо кемере норе —
У гермигъо мере дори жунсогъи.

Эз ёрме нерафди, дусд ме дерьёгъ,
Гуж веноре симов зерегъойме
Чор куьнж эни келе дерьёгъ —
Гъувот дори мере симов зерей.

Хуб олхоин бош туь, дусд ме, дерьёгъ,
Школай зиндегуни туь эй ме бири.
Воисде мере имогъой бурам
Э ён хосденуьмгъо хэлгъгъой ме.

Дерьёгъ жумунде сипре сер юре
Гуфди эз ме: «Мизигъим — мивиним,
Чуь гъуьнер дериге э гофгъой туь.
Имуьгой рэхъ ник нединже дусдме!»...

Елте дур рафде генеш диреньум,
Гъозор десгъоре, чуьтам дерьёгъ
Жумунде эдей гуфдире гъенглуь:
«Ёвош, ёвош, ёвош бош, дусдме...»

Имогъой инуьм, деруьм ме э рэхъ —
Э эхирсуьзе четине рэхъме.
Дуьлмеш эдее битоблуь бире
Эз товуней хэлгъмени битоби дуьлме.

СЕРНОМЕ

Вихден рэхь	3
-----------------------	---

Одоми

Одоми	7
Глэлем глэтоши	9
Муьхькеми	11
Ме сэхьиб хорннуьм	12
Гьер вэхд мибошум боворинлуь ме	13
Сайл гирошд	15
Хубе ёровурди	16
Булут	17
Доргьо	19
Мозол	20
Менг ве гъуьзуьргуул	21
Дедей	22
Нишонгьо	23
Сэгъэте дуьл	25

Ме ве дерьёгь

Ме ве дерьёгь	29
Эз гъэриш келе зуьгIбе	30
Чигърет нединже жовоне салме	32
Дерьёгь музик зенде	33
Еровурди	34
Ветэгъэчигьо	36
Фикиргьой ветэгъэчигьо	37
ЖуьргIэти	39
Шев биренге	40
Фикиргьо э ён дерьёгь	42
Гофме э дерьёгьевоз	44

Амалдан. Кукуллу
Одоми ве дерьёгъ (стихиё).
Махачкала, Дагкнигоиздат. 1966. 45 стр.

Человек и море (стихи).

На татском языке

Художник С. Магомедова.
Редактор М. Бахшиев.
Художествен. редактор Ф. Джанахай.
Техн. редактор М. Ханукаев.
Корректор М. Ханукаев.

Сдано в набор 3/V 1966 г.
Подписано в печать 26.VII-1966 г.
Форм. бум. 70×90¹/₃₂. Бум. л. 0,75.
Печ. л. 1,5. Усл. печ. л. 1,755. Уч.-изд. л. 0,99.
СО2211. Тираж 1500. Цена 7 к.
Бум. печ. № 2.

Дагестанское книжное издательство Управ-
ления по печати при Совете Министров
ДАССР, Махачкала, ул. Маркова, 55.
Зак. № 837.

Типография им. С. М. Кирова Управления
по Печати при Совете Министров ДАССР,
Махачкала, ул. Маркова, 51.

Цена 7 коп.

Махачкала 1966

Амалдан Кукуллу

ЧЕЛОВЕК И МОРЕ

На татском языке

